

Samhällsomstörtande åsikter?

En studie av terrorism och yttrandefrihet inom Ryska
federationen och Europeiska unionen

Abstract

Terrorism is being seen as one of the most important threats against society. However, the response of states and organisations to this threat varies. One of the ways to counter terrorism is through legislation that limits the freedom of speech. This thesis explores the reasons for why some political actors have come to illegalize controversial or polemical statements about terrorism. The terrorist movements in the European Union and the Russian Federation along with the legislation on terrorism has been compared. Furthermore a study of the ideas that may affect the decision on whether to limit the freedom of speech has been conducted. The sources that have been used are mostly policy documents, law texts and public speeches made by the head of state or by high officials. It is concluded that both the kind of terrorism in the two regions and the ideas of the actors differ. Terrorism in the EU is mostly related to small islamist cells that have no links to separatist movements. In Russia, terrorism has tight bonds to separatist movements. The EU does not view terrorism as an existential threat and stresses the importance of preserving liberties while fighting terrorism. Russia on the other hand views terrorism as a threat to state sovereignty and territorial integrity and thus prioritizes security before freedom.

Nyckelord: terrorism, freedom of speech, security, liberty, sovereignty, ideas
Antal ord: 9847

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Problemformulering och syfte	3
1.1.1	Frågeställning	3
1.2	Disposition.....	4
1.3	Terrorism –ett problematiskt begrepp	4
1.4	Frihet och säkerhet – ett dilemma	5
1.5	Terrorism i EU och Ryssland	5
2	Teori – om statens suveränitet	8
2.1	Analysapparat -Ideas & foreign policy.....	10
3	Metod.....	12
3.1	Komparativ studie.....	12
3.1.1	Val av fall	12
3.2	Idéanalys.....	14
3.3	Material.....	15
4	Idéanalys	17
4.1	Världsbild	17
4.1.1	EU – Hotad frihet	17
4.1.2	Ryssland –Hotad suveränitet	18
4.2	Principiella föreställningar	19
4.2.1	Yttrandefrihet i Ryssland innan terrorismen	19
4.2.2	Yttrandefrihet i EU innan terrorismen.....	20
4.2.3	Ryska inskränkningar av yttrandefriheten.....	20
4.2.4	EU slår vakt om medborgerliga rättigheter	22
4.3	Kausala föreställningar	23
4.3.1	Olika ”worst case scenario”.....	23
4.3.2	Interkulturell dialog och utbildning.....	24
4.4	Sammanfattning av idéanalysen	26
5	Avslutande diskussion.....	28
6	Referenser	31

6.1	Böcker och artiklar	31
6.2	Internet.....	32

1 Inledning

1.1 Problemformulering och syfte

Terrorismen är ett av de mest uppmärksammade hoten i världen efter kalla kriget och många stater och organisationer har konfronterats med den. EU och Ryssland är två av dem. De står inför ett liknande hot men det är långt ifrån självklart att de ser det på samma sätt. Då terrorism ofta ses som ett exceptionellt hot blir kampen mot terrorism många gånger präglad av motsättningar mellan frihet och säkerhet. (Neal 2010:8) Det händer att aktörer som hotas av terrorism inskränker friheten för att uppnå ökad säkerhet. Detta kan bland annat innebära ökad övervakning, hårdare säkerhet på flygplatser eller strängare lagstiftning (Peoples – Vaughan-Williams 2010:106).

Begränsningar av yttrandefriheten med anledning av terrorism har gjorts eller planeras i vissa stater. Ryska federationen är en av de aktörer som har infört striktare lagar för vad som får sägas om terrorism. Även inom Europeiska unionen har en diskussion förts om hur terrorismen kan bemötas. EU:s inskränkningar av yttrandefriheten har däremot varit ytterst begränsade. Här väcks frågan om varför politiska aktörer väljer att begränsa en av demokratins mest grundläggande friheter. Uppsatsen syftar till att förklara varför ett sådant beslut tas. Detta kommer att göras dels genom en jämförande studie av terrorismens karaktär i de båda länderna, dels genom en analys av de idéer som kan ha legat till grund för besluten.

Det principiella problem som behandlas i uppsatsen handlar om staters eller statsliknande aktörers bemötande av terrorism. Problemet är intressant då det som nämnts ovan handlar om en avvägning mellan frihet och säkerhet. Undersökningen har avsikten att kasta ljus över varför aktörer bemöter detta hot på skilda sätt. Detta är intressant då det bidrar till kunskap om hur politiska aktörer kan påverkas av terrorhotet. Samhällelig relevans uppnås genom att två betydelsefulla fall undersöks.

1.1.1 Frågeställning

-Hur går det att förklara EU:s och Rysslands skillnader i tolerans av kontroversiella uttalanden om terrorism?

1.2 Disposition

I inledningskapitlet presenteras först problemformulering och frågeställning, därefter diskuteras begreppet terrorism samt konflikten mellan frihet och säkerhet och en bakgrund till terrorismen i EU och Ryssland ges. I teoridelen diskuteras först centrala teorier och begrepp och utifrån detta formuleras en hypotes. Sedan presenteras det teoretiska ramverk som ligger till grund för idéanalysen. I metoddelen dras linjerna upp för den jämförande studien och tillvägagångssättet vid idéanalysen visas. I kapitlet för idéanalys görs en genomgång av de idéer som aktörerna kan tänkas ha. Avslutningsvis sker en diskussion av vilka slutsatser som kan dras utifrån studien.

1.3 Terrorism –ett problematiskt begrepp

Begreppet terrorism är svårdefinierat. Många gånger avgörs vem som är terrorist och vem som inte är det på högst subjektiva grunder. Den enes terrorist kan vara någon annans frihetskämpe och såväl statliga som icke statliga aktörer har anklagats för terrorism (Hough 2008:66). Då terrorbegreppet är så pass omtvistat kommer här inte att göras en egen definition. Däremot är det intressant att se hur EU och Ryssland definierar terrorism.

I aktörernas strategiska dokument om terrorbekämpning görs ingen omfattande definition av vad terrorism är. EU säger att det ”drabbar oskyldiga” (EU 1). Ryssland beskriver hur terrorismen ser ut idag men förklarar inte vad terrorism är (Ryssland 1). För en definition av terrorism får man söka i andra källor.

EU:s definition av terrorism kan hittas i Rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism. Definitionen av terrorism är alltför lång för att här återges i sin helhet. Starkt förkortad innebär den att uppsåtligt våld eller hot om våld som kan skada ett land eller en internationell organisation betraktas som terroristbrott när det sker i syfte att:

- ”-injaga allvarlig fruktan hos en befolkning
- otillbörligen tvinga offentliga organ eller en internationell organisation att utföra eller avstå från att utföra en viss handling, eller
- allvarligt destabilisera eller förstöra de grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturerna i ett land eller i en internationell organisation”

Ryssland definierar terrorism i ”Ryska federationens federala lag från den 6 mars 2006 om motverkan av terrorism”.

- ”Terrorism är en ideologi av våld och en praktik av påverkan av beslut som fattas av statliga organ, det lokala självstyrets organ eller internationella organisationer, som har att göra med skrämmande av befolkningen och (eller) andra former av olagliga våldshandlingar.”

Även denna definition är egentligen mer omfattande och innehåller exempel på olika former av terrorhandlingar. Båda definitionerna innebär i stort sett att

terrorism ses som våldshandlingar som syftar till att sätta skräck i befolkningen och därmed påverka politiska beslut. En intressant skillnad är att EU definierar terrorism som våld eller hot om våld medan Ryssland också definierar det som en ideologi.

1.4 Frihet och säkerhet – ett dilemma

Problemet handlar på en högre abstraktionsnivå om staters reaktion på terrorism. Därmed aktualiseras debatten om konflikten mellan frihet och säkerhet. Framförallt sedan den 11 september 2001 har det förts en diskussion om hur relationen mellan frihet och säkerhet påverkas av terrorhotet. En vanlig åsikt som framförs är att staten i vissa undantagsfall kan behöva inskränka de medborgerliga friheterna för att öka säkerheten.

Andrew Neal (2010) pekar på en tydlig kontrovers i frihet-säkerhetsdebatten. Anhängare av illiberala åtgärder i syfte att bekämpa terrorism motiverar dem med att de försvarar friheten medan motståndare till sådana åtgärder menar att friheten inte får kränkas.(ibid:2) Enligt klassiska politiska teoretiker som Hobbes och Kant är frihet bara möjlig om den begränsas politiskt. Det handlar här inte om ett val mellan frihet eller säkerhet utan om frihet under säkerhet. Det gäller att hitta en balans mellan dessa två värden, men var denna balans bör ligga är omtvistat (ibid:3).

1.5 Terrorism i EU och Ryssland

Under sovjettiden var terrorism från icke statliga aktörer inte särskilt utbredd i Ryssland. Sovjetmakten var förmodligen alltför dominerande för att uppror skulle löna sig. Efter sovjetunionens upplösning i början av 90-talet väcktes emellertid vilande konflikter till liv i Rysslands sydliga regioner där en stor del av befolkningen är muslimer. De här konflikterna har sitt ursprung i den utökning av det ryska imperiets territorium som tog sin början under 1500-talet och kom att fortsätta under de följande 500 åren (Cohen 2002:557).

Den rysk-ortodoxa civilisationen har sin vagg i vad som idag är de västligaste delarna av Ryssland och delar av Ukraina. Efter att ha varit ockuperat av Mongolerna under mer än 250 år började det ryska riket expandera i slutet av 1400-talet. Expansionen skedde till stor del söderut, och områden bebodda av muslimer införlivades i imperiet. Under 1500 och 1600-talen tog Moskva makten över området kring nedre Volga. Efter kriget mot Sverige under början av 1700-talet fortsatte expansionen med ett övertagande av de ukrainska stäpperna. Från slutet av 1700-talet till mitten av 1800-talet fördes en stenhård kamp för att ta kontroll över Kaukasus. Utökningen av territoriet fortsatte sedan ända fram till

slutet av 1800-talet genom erövringskrig i Centralasien. Under 1900-talet befäste sovjetmakten sin ställning i de erövrade områdena, ofta med hårdföra metoder, bland annat deporterades en mängd tatarer, tjetjener, turkar och andra folkgrupper till Sibirien.

Resultatet av erövringskrigen blev att det Ryska imperiet kom att omfatta stora områden till största delen bebodda av muslimer. I början av 2000-talet var 20 miljoner av Rysslands medborgare muslimer och ytterligare 80 miljoner muslimer levde i områdena omedelbart utanför Rysslands södra gräns (Cohen 2002:559). Efter sovjetunionens fall väcktes en nertryckt nationalism till liv bland flera olika folkgrupper i södra Ryssland och det restes krav på självstyre. På flera håll uppstod konflikter med den ryska staten. Den största av dessa blev konflikten i Tjetjenien som tog sin början på 90-talet. Kriget i Tjetjenien blev ett startskott för terrorismen i Ryssland. Separatisterna förde kriget med inkonventionella metoder och terrordåd mot civila mål i såväl Tjetjenien som övriga Ryssland blev ett medel i kampen för självständighet.

Sedan början av 2000-talet har en våg av terrorattentat sköljt över Ryssland. Nedan återges några av de blodigaste. Gisslandramat på Dubrovkateatern i Moskva i oktober 2002 där cirka 800 personer hölls som gisslan av runt 40 tjetjenska rebeller resulterade i omkring hundra civila dödsfall (säkerhetspolitik.se). I december samma år dödades 71 personer av två lastbilsburna bomber i Groznyj i Tjetjenien. I augusti 2004 sprängdes två passagerarplan och 89 personer dödades (Johnston). I september 2004 dödades omkring 350 människor i samband med en gisslantagning på en skola i Beslan i delrepubliken Nordossetien som gränsar till Tjetjenien (säkerhetspolitik.se). I oktober 2005 gjorde separatister i den närliggande delrepubliken Kabardino-Balkarien räder mot polisstationer och offentliga byggnader i staden Naltjik, över hundra dödades (ibid.). I mars 2010 dödades 40 personer av bombningar i Moskvans tunnelbana och i januari 2011 dödades 35 vid en självmordsbombning på Domodedovo-flygplatsen i Moskva (Johnston).

Terrorismen inom EU har tidigare till stor del varit ett verktyg för vänsterextrema grupper som Röda Arméfraktionen som var verksam i Västtyskland på 1970-talet, denna vänsterterrorism har emellertid upphört (RAF). Även olika separatistrelser som baskiska ETA i Spanien och Irländska republikanska armén, IRA har genomfört terrordåd inom EU. ETA:s väpnade verksamhet upphörde emellertid i oktober 2011 (DN) och IRA:s huvudgren lade ner sina vapen i juli 2005 (säkerhetspolitik.se). Även högerextremister har genomfört terrordåd, senast i juli 2011 i Norge. Det bör alltså noteras att den islamistiska terrorismen absolut inte är den enda formen av terrorism inom EU. Emellertid är det den form av terrorism som har fått mest uppmärksamhet på senare tid och därför kommer fokus i uppsatsen att ligga på den typen av terrorism.

Sedan början av 2000-talet har emellertid islamistiska terrorgrupper setts som det största hotet. De största terrordåden genomförda av islamister ägde rum i Madrid 2004 och i London 2005. I Madrid sprängdes 10 olika bomber på pendeltåg och tågstationer och 191 personer omkom. Inledningsvis lades skulden på ETA, men det stod snart klart att det var islamister med kopplingar till Al-

Qaida som låg bakom (säkerhetspolitik.se). I London dödades 52 människor av självmordsbombare i tunnelbanan och på en buss. Det kom senare fram att det var fyra unga brittiska män med invandrarbakgrund som hade utfört dådet (säkerhetspolitik.se).

Inom EU har det främst varit marginaliserade yngre män som planerat och begått terrordåd. Syftet verkar dels ha varit att protestera mot västs militära engagemang i Irak och Afghanistan. Men dåden kan också ses som en reaktion på det utanförskap och de sociala problem som gärningsmännen upplever sig vara utsatta för. Ibland finns länkar till organisationer i ländernas före detta kolonier men ofta har gärningsmännen ingen omfattande kontakt med sitt ursprungsland utan bekänner sig istället till Umma, den världsomfattande muslimska gemenskapen (The International Institute for Strategic Studies). Det finns såväl isolerade grupper som grupper som är en del av större löst sammanhållna nätverk. Gemensamt för dem alla är att de inspireras av en extrem tolkning av islam och att de använder internet som ett verktyg för spridning och inhämtning av ideologi samt koordination (säkerhetspolitik.se).

Med bakgrund av det som skrivits ovan ser vi att terrorismen inom EU och Ryssland har likheter men också skiljer sig åt på flera sätt. Till likheterna hör att terrorismen i båda fallen drivs av en extrem tolkning av islam. Dessutom är det högst sannolikt att Al-Qaida har någon form av koppling såväl till terrorgrupper i Europa som i Ryssland. I båda fallen har terrorhandlingarna börjat under tiden efter kalla kriget. I EU blev brytpunkten 11 september 2001 och i Ryssland blev det kriget i Tjetjenien.

Till olikheterna hör att det rör sig om olika typer av organisationer. De islamistiska terroristerna i EU är organiserade i mindre celler som är en del av en internationell islamistisk gemenskap men inte knutna till anspråk på några särskilda territoriella områden inom EU. Terroriströrelserna i Ryssland har anknytning till större separatiströrelser som gör anspråk på vissa delar av Ryska Federationens territorium (Jiang 2011:13). Medan terrorismen i EU kanske främst är ett uttryck för en protest mot ett exkluderande samhälle är terrorismen i Ryssland inriktad på en strävan efter territoriell självständighet. Vi ska senare se vad dessa skillnader har för betydelse för Rysslands och EU:s strategier för terrorbekämpning.

2 Teori – om statens suveränitet

Inledningsvis sker en genomgång av de begrepp och teorier som är centrala för det aktuella problemet. Sedan diskuteras hur detta kan tillämpas och utifrån det formuleras en hypotes. Terrorproblemet handlar om statens bemötande av icke statliga aktörers våld. För att hitta förklaringar till staters beteende när de hotas av våldsanvändande grupper kan man söka sig till en av realismens grunder, statens suveränitet. Suveränitet innebär att staten har full auktoritet att stifta och upprätthålla lagar inom sitt territorium. (Dunne – Schmidt 2008:100) Redan i den tidiga politiska filosofin fanns sådana föreställningar om statens natur. Thomas Hobbes menade att samhället bara kan fungera då samtliga medborgare överlåter sin makt åt den statliga auktoriteten, suveränen. Därmed byter medborgarna sin frihet mot säkerhet, vilket möjliggör samhällets existens. (Hobbes:160) Samhället kan alltså enligt detta synsätt inte existera utan säkerhet. Aktörer som använder våld för att försöka driva genom sin vilja gentemot staten hotar säkerheten, suveräniteten och därmed hela statens existens.

Statens suveränitet har sysselsatt politiska tänkare under en lång tid. Max Weber menade att för att denna auktoritet ska kunna upprätthållas krävs att staten har ensamrätt på våldsanvändande. Weber framhöll att en legitim stat har våldsmonopol inom sitt territorium.

[...]a state is a human community that (successfully) claims the monopoly of the legitimate use of physical force within a given territory. Note that 'territory' is one of the characteristics of the state. (Weber 1919)

En av den moderna realismens fäder, Hans J. Morgenthau (1993:50) uppmärksammade också staters strävan efter intern kontroll. Han menade att inhemsk politik precis som internationell politik handlar om maktkamp. Stater söker ständigt ökad makt på den inre arenan för att kunna vara så starka som möjligt utåt. Att staten är enad internt är alltså avgörande för dess överlevnad i det hårda internationella systemet. Statens existensberättigande bygger således på att den kan utöva makt inom sitt territorium. Utan kontroll över territoriet finns ingen stat.

Barry Buzan för i boken “People, States and Fear” en diskussion om vad som kännetecknar en stark respektive en svag stat. Diskussionen är intressant eftersom den rör såväl yttre som inre hot mot stater. Buzan avser här med *stark* eller *svag* inte statens makt i förhållande till andra stater, utan dess inre sociopolitiska sammanhållning. En svag stat kan alltså vara en stormakt i det internationella systemet (Buzan 1991:97). Det mest framträdande kännetecknet för svaga stater är enligt Buzan en hög grad av interna hot. Svaga stater har alltså misslyckats med att skapa tillräckligt stor sociopolitisk konsensus för att undvika storskalig våldsanvändning inom staten (ibid:99). Buzan menar att det är svårt att exakt

kvantifiera exakt hur svag eller stark en stat är men att det finns några indikatorer som kan användas för att se större skillnader mellan stater. Följande är indikatorer av en svag stat:

1. Hög grad av inre politiskt våld.
2. Politisk polis har en framträdande roll i medborgarnas vardag.
3. Konflikt kring vilken ideologi staten ska ha.
4. Icke samanhållen nationell identitet eller konflikt mellan nationella identiteter inom staten
5. Otydlig politisk hierarki
6. Hög statlig kontroll av media

En stark stat uppvisar mindre av dessa indikatorer och dess nationella säkerhet handlar främst om skydd mot yttre hot. En svagare stat har däremot stora problem med den inre säkerheten. Dessa inre hot måste staten bemöta framförallt om de är så allvarliga att de hotar statens existens. Detta motiverar våldsanvändning mot oppositionen. (Buzan 1991:105) Det bör noteras att det inte bara är militära medel som kan hota en stat, såväl idéer som militär makt kan utgöra ett hot mot staten, dess institutioner och dess territorium. (Buzan 1991:97)

Varför är då detta relevant för det aktuella problemet? Problemet handlar om staters eller statsliknande aktörers hantering av terrorhot. Att EU är en IGO och Ryssland en stat är relevant för vilka slutsatser som kan dras. Detta diskuteras i metoddelen. Utifrån realismens grundantaganden ser vi att fundamenten för alla staters existens utgörs av suveränitet, våldsmonopol och kontroll över sitt territorium. Bland Buzans indikatorer av en svag stat kan 1.graden av inre politiskt våld, 4.graden av konflikt mellan nationella identiteter och 6.graden av statlig kontroll av media vara betydelsefulla för att förklara skillnader mellan fallen. Om det inom en stat finns konflikter mellan olika nationella identiteter som utmynnar i våldsamheter och staten riskerar att tappa kontroll över delar av sitt territorium kan man bedöma staten som svagare än en stat där dessa förhållanden inte finns. Man kan förvänta sig att en stat som är utsatt för ett sådant inre existentiellt hot kommer vara mer benägen än starkare stater att kontrollera media genom att exempelvis inskränka yttrandefriheten i frågor som berör konflikten. Då statens suveränitet och territoriella integritet hotas blir staten mer benägen att prioritera säkerhet före frihet. Utifrån dessa antaganden formuleras följande hypotes.

Om en stat hotas av en separatist rörelse på eget territorium är den mer benägen att genomföra begränsningar av mänskliga fri- och rättigheter än om den endast hade hotats av en internationell terrororganisation.

Denna hypotes kommer nedan prövas mot empirin, det vill säga dels fakta om hur terrorismen ser ut i EU och Ryssland, dels dokument och uttalanden som kan avslöja EU:s och Rysslands syn på vad terrorhotet är och hur det bör bemötas.

2.1 Analysapparat -Ideas & foreign policy

I "Ideas and Foreign Policy –Beliefs, Institutions, and Political Change" diskuterar Judith Goldstein och Robert O. Keohane idéers påverkan av politiskt beslutsfattande. Författarna utmanar den rationella skolans antagande att individer endast drivs av egenintresse och att idéer därför bara har en underordnad betydelse för politiska aktörers agerande. Argumentet som drivs är istället att både idéer och intressen påverkar politiken. (Goldstein – Keohane 1993:3-4) Goldstein och Keohane har utformat ett ramverk för analys av idéers betydelse vid politiskt beslutsfattande. Ramverket bygger på en typologi över föreställningar (*beliefs*) och sätt som föreställningarna kan inverka på beslutsfattandet. Föreställningarna delas in i tre typer: världsbild (*world view*), principiella föreställningar (*principled beliefs*) och kausala föreställningar (*causal beliefs*). Idéer kan påverka beslutsfattandet som vägkartor (*road maps*), de kan också hjälpa till att koordinera aktörers agerande och de kan institutionaliseras.

Världsbilder är de mest grundläggande idéerna och omfattar föreställningar om världens beskaffenhet, etik och den egna identiteten. De här föreställningarna är djupt rotade i en kulturs symbolik, tänkande och diskurs. (Goldstein – Keohane 1993:8) Goldstein och Keohane menar att alla moderna människor delar en upplyst världsbild där människan och inte gud står i centrum, med undantag för de som lever i traditionella och fundamentalistiska samhällen. Därför anser de att det inte finns någon skillnad mellan världsbilden som finns i moderna samhällen påverkade av västerländskt tänkande. Det är ett rimligt antagande att aktörer som EU och Ryssland i grunden har samma världsbild. Emellertid kan man tänka sig att de ändå har olika syn på hur de stora konflikterna i världen idag ser ut. På så sätt skulle de kunna ha olika världsbilder. Vi återkommer till den här diskussionen i uppsatsens analysdel.

Principiella föreställningar är normativa idéer som gör det möjligt att skilja mellan rätt och fel. Föreställningarna att slaveri är fel, att abort är mord och att människor har rätt till yttrandefrihet är alla principiella. (ibid:9)

Kausala föreställningar handlar om orsak och verkan. De ger svar på hur de mål som sätts upp av principiella föreställningar kan uppnås och kan förstås inom kontexten av världsbilden. Ofta är det en auktoritär elit, exempelvis byråkrater eller forskare som formulerar de här föreställningarna. (ibid:10) Exempel på kausala föreställningar som påverkar politiken är föreställningar om marknadsekonomin, växthuseffekten och om orsakerna till fetma.

I verkliga livet är de här tre typerna av föreställningar sammanlänkade och svåra att skilja från varandra då de utgör olika aspekter av idéer. Emellertid underlättas den teoretiska analysen av att man skiljer dem åt. (ibid:11)

Världsbilder, principiella föreställningar och kausala föreställningar påverkar politiska beslut på tre sätt; de fungerar som vägkartor, de koordinerar olika aktörer och de kan skapa institutioner. Om man antar att det vid allt beslutsfattande finns en viss grad av osäkerhet kan idéer fungera som vägkartor. Här vägleder idéerna agerandet genom att visa på kausala samband eller etiska motiv. Därmed minskas osäkerheten vid beslutsfattande. (ibid:16) Framförallt omvälvande händelser som

depressioner, krig och regimskiften kan göra att den existerande ordningen upphävs och att nya idéer blir viktiga för att visa vägen. (ibid:17)

Spelteori är ett sätt att förutsäga hur samarbete mellan rationella aktörer kommer att fungera. Emellertid är det ofta så att det i upprepade spel uppstår flera jämvikter. Aktörerna kan då tvingas välja mellan flera alternativ som innebär pareto-förbättringar för alla. Här kan idéer ha en avgörande roll i vilket alternativ som väljs. Problemet i den här uppsatsen handlar inte om koordination mellan aktörer och därför kommer den här kausala mekanismen inte att vara relevant.

Idéer som institutionaliserats kan påverka politiken under en lång tid. Även då ingen längre har dem som principiella eller kausala föreställningar kan de utöva inflytande genom att de ingår i politiska institutioner som lagar, normer och standardförfaranden. Man säger då att de har blivit institutionaliserade. (ibid:20) För att förklara institutionaliserade idéer krävs att man går tillbaka i tiden för att undersöka varför några idéer blev institutionaliserade istället för några andra. Stephen Krasner gör detta och visar att idén om suveränitet har sitt ursprung långt innan Westfaliska freden 1648. I själva verket uppkom suveränitetstanken redan på 1500-talet då lutheranska kungadömen hävdade sin självständighet från Rom (ibid:22).

3 Metod

I metodkapitlet diskuteras de metodologiska övervägandena som gjorts. Undersökningen har gjorts i två olika delar. Den komparativa studien har gjorts för att förklara skillnader mellan fallen. Här används en variant av ”mest lika-design”. Idéanalysen har gjorts för att kartlägga vilka idéer som finns hos de båda aktörerna och därmed förklara deras skilda agerande. Här har Goldsteins och Keohanes analytiska ramverk använts.

3.1 Komparativ studie

Den komparativa studien genomförs för att förklara varför aktörerna har olika idéer om terrorism och yttrandefrihet. En form av ”mest lika-design” har använts. De båda analysenheterna har dock många olikheter, vilket måste beaktas då slutsatser dras. Nedan följer en redogörelse för val av fall.

3.1.1 Val av fall

Ryssland och EU har stora olikheter, Ryssland är en stat medan EU är en mellanstatlig organisation. Detta är ett argument till att en jämförelse dem emellan blir som att jämföra äpplen och päron eftersom olika typer av aktörer inte kan förväntas uppträda på samma sätt. Emellertid kan de ur den här studiens perspektiv ses som någorlunda likartade aktörer. Både EU och Ryssland är stormakter som har drabbats av terrorismen. Båda för en kamp mot terrorismen och har därför utformat antiterrorstrategier. Båda har också ett territorium där de strävar efter att utöva makt.

Teorell och Svensson (2007:222) menar att man i en komparativ fallstudie bör välja varierande fall. Detta gör det möjligt att föra en form av kontrafaktiskt resonemang av typen ”vad hade hänt om inte...”. Valet av fall kan också motiveras med att båda två är tunga aktörer inom kampen mot terrorismen.

Metoden som används i den komparativa studien kommer likna John Stuart Mills ”method of difference”, även känd som ”mest lika design”(ibid:226). I den bästa av världar jämförs här två fall som är lika i alla avseenden utom de tänkta beroende och oberoende variablerna. Eftersom endast de oberoende variablerna skiljer sig åt kan man dra slutsatsen att det finns ett samband mellan dem.

Fall 1	Fall 2
---------------	---------------

A	A
B	B
C	C
X	<i>Inte X</i>
Y	<i>Inte Y</i>

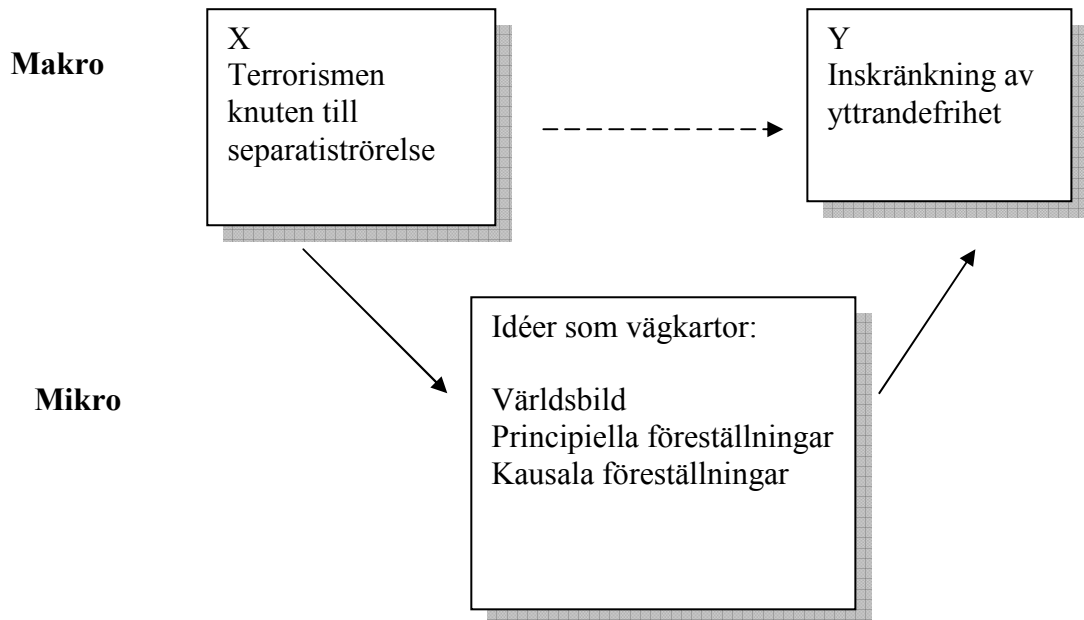
I praktiken blir det dock nästan omöjligt att hitta fall som är exakt lika i alla variabler utom x och y. "Method of difference" får alltså ses som en idealtyp som förvisso kan vara värd att sträva efter men som aldrig uppnås till fullo (ibid:227). En vanlig situation är att det finns fler variabler än x och y som skiljer sig mellan fallen. I sådana fall går det inte att säga vilken av de varierande variablerna som orsakar y. Det här problemet kallas för "small N, many variables" (ibid:244). Ett sätt att lösa problemet är att hitta ytterligare fall som kan göra det möjligt att utesluta några av de variabler som skiljer sig åt. Genom att lägga till fall 3 nedan ser vi att variabeln a kan uteslutas som oberoende variabel.

	a	x	y
Fall 1	Ja	Ja	Ja
Fall 2	Nej	Nej	Nej
Fall 3	Nej	Ja	Ja

Problemet här är att fall 3 kan innehålla andra variabler som är olika mot fall 1 och 2. För att kontrollera för dessa variabler måste vi kanske ta in ännu fler fall. Detta riskerar att göra studien till en kvantitativ studie istället för en komparativ fallstudie. Den här uppsatsen begränsas till två fall. Ett intressant uppslag till kommande studier skulle vara att ta in fler fall för att kunna stärka eller förkasta hypotesen. Det finns ett flertal möjliga fall som skulle kunna tas med i en större studie. Storbritannien, och Spanien är två europeiska länder som båda tidigare har haft problem med separatist rörelser och terrorism. Ett exempel på ett relevant fall är Storbritanniens censur av partiet Sinn Fein på 80-talet. Den brittiska regeringen genomförde då lagstiftning som förbjöd partiets medlemmar att tala i TV och radio (Hough:83). Ett annat relevant fall är Sverige som har ett starkt skydd för yttrandefrihet men inga problem med separatister. Ett exempel på detta är att den extremistiska webbsidan Kavkazcenter.com har sina servrar i Sverige. I den här uppsatsen ligger dock fokus på Rysslands och EU:s syn på terrorism under de senaste tjugo åren.

För att stärka hypotesen i den här studien kommer två kriterier användas som enligt vissa är fallstudiens främsta styrkor (Teorell-Svensson 2007:225). Det rör sig om tidsordning och orsaksmekanism. Tidsordning handlar om att vi kan se att vår tänkta oberoende variabel ,x föregår vår tänkta beroende variabel, y i tid. I fallet Ryssland ser man till exempel att terrorismen föregick en inskränkning av yttrandefriheten. Kombinerat detta med en redovisning av orsaksmekanismen finns en god grund för att förklara fenomenet. Orsaksmekanismen i den här studien kommer att beläggas med hjälp av en idéanalys som kommer ha en

liknande funktion som den motivanalys Teorell och Svensson beskriver (2007 s.247). Tanken är att genom en kartläggning av aktörernas idéer visa hur den kausala mekanismen kan ha sett ut, därmed ges ytterligare stöd åt hypotesen.

3.2 Idéanalys

Idéanalysen görs i syfte att kartlägga orsaksmekanismen som kan tänkas ligga mellan den oberoende och den beroende variabeln. De här analysenheterna är väl lämpade för en idéanalys då deras idéer kan kontrastera varandra och därmed belysa sådant som skulle vara svårare att upptäcka om analysen endast gjordes på en analysenhet (Beckman 2005:51). Analysen kommer visa hur idéer har spelat roll för beslutsfattande i kampen mot terrorismen. Goldstein och Keohane definierar idéer som ”särskilda föreställningar—som delas av ett stort antal människor—om deras världars karaktär som har implikationer för mänsklig handling” (Goldstein-Keohane 1993:7).¹ Idéer är alltså tätt sammanlänkade med aktörernas motiv för sina handlingar. Varken idéer eller motiv är direkt observerbara. Därför måste vi använda indikatorer för att ta reda på hur de ser ut. Indikatorer som används här är strategiska dokument för bekämpande av terrorism, lagtexter och offentliga uttalanden. Förmodligen är det inte alltid så att aktörerna direkt motiverar just den handling man vill förklara. Dock går det att använda sig av allmänna motiv (Teorell-Svensson 2007:251-252), alltså utsagor

¹ Egen översättning

som kan uttrycka motiv men som inte anges som skäl till just den handling som ska förklaras. Idéer som aktörer ger uttryck för kan hjälpa oss att förstå varför aktörer handlar på ett visst sätt.

Det finns ett par saker att ha i åtanke vid idéanalys. Man bör fråga sig vilken eller vilka personer som representerar aktörerna och hur dessa begränsas av organisation och beslutsstruktur (Teorell-Svensson 2007:250). Vad gäller dokument och uttalanden från Ryska federationen har de alla blivit godkända eller gjorts av presidenten, alltså Vladimir Putin eller Dmitrij Medvedev. Inom EU har Europeiska unionens råd tagit fram ”rambeslut om bekämpande av terrorism” och ”Europeiska unionens strategi för kampen mot terrorism”. Samtliga dokument och uttalanden som använts kan på så sätt ses som representativa för de föreställningar aktörerna visat utåt. Då Ryssland har ett presidentiellt system kan man dra slutsatsen att beslutsprocessen innefattar färre aktörer och är mindre komplex jämfört med hur det ser ut inom EU. Detta har säkert betydelse för hur pass radikala beslut som kan fattas. Det är givetvis svårare att fatta beslut då flera aktörer måste komma överens. Tidsordningen är som redan nämnts viktig. Uttalanden och dokument som ligger nära handlingen är mer trovärdiga än material som tillkommit långt efteråt, detta kan vara efterrationaliserat (Teorell-Svensson 2007:255). Detta kommer tas i beaktande.

Analysapparaten för idéanalysen hämtas från Goldsteins och Keohanes ramverk. Analysen genomförs alltså genom att aktörernas världsbild, principiella föreställningar och kausala föreställningar kartläggs. Detta blir en form av indelning efter kategorier som är lämplig då den i stort sett följer det teoretiska ramverket.

Något man bör vara medveten vid idéanalys är att det inte går att ta sig in i andra människors huvuden för att observera idéerna, analysen är alltså beroende av forskarens egna tolkningar (Goldstein-Keohane 1993:27). Därmed är det fullt möjligt att olika forskare drar olika slutsatser ur samma materiel. Därför är det viktigt att försöka hålla så hög intersubjektivitet som möjligt. Det görs genom att tydligt referera till källorna, styrka sina observationer med citat och argumentera utförligt för sina slutsatser.

För att begränsa analysen till hanterbara proportioner görs en avgränsning i tid. Analysen kommer att handla om hur idéer har använts som vägkartor sedan 90-talet. Institutionaliserad av idéer om yttrandefrihet och mänskliga rättigheter kommer inte att undersökas.

3.3 Material

För att få en heltäckande bild av aktörernas uppfattningar om hot skulle man behöva ta med en stor mängd källor i analysen. Dessvärre försvårar ett stort källmaterial genomförandet av en kvalitativt inriktad textanalys. Problemet löses genom att dokument och uttalanden av särskild betydelse undersöks.

De officiella policydokument i frågan som aktörerna har tagit fram torde vara lämpliga för analys då man kan anta att dessa dokument har tagits fram för att utåt visa aktörernas syn på hotet. Några av de viktigaste dokumenten har varit ”Koncept för åtgärder mot terrorism i Ryssland” från 2009, Rysslands ”Federal lag om motverkande av terrorism” från 2006 och ”Europeiska unionens strategi för kampen mot terrorism” från 2005. Ett flertal ytterligare framträdande dokument har använts, se referensförteckningen för dessa.

Offentliga uttalanden har också varit viktiga för att ge ytterligare stöd åt analysen. Vladimir Putins och Dmitrij Medvedevs uttalanden ger en bra bild av den ryska statens syn på terrorismen medan uttalanden från Gijs de Vries, europeisk koordinator för kontraterrorism visar EU:s officiella ståndpunkt. Merparten av uttalandena har tagits från respektive aktörs officiella webbsidor. Att talen är upplagda där visar på att aktörerna ser de som viktiga.

De citat som har varit på engelska har inte översatts då de flesta läsare sannolikt behärskar det språket. De ryska citaten har översatts till svenska vilket innebär en risk för att vissa språkliga nyanser går förlorade. Emellertid bedöms detta vara av mindre betydelse. Det står var och en fritt att gå till originaltexterna för att själv bilda sig en uppfattning.

4 Idéanalys

4.1 Världsbild

Begreppet världsbild kommer i den här analysen ha en snävare betydelse än vad det haft hos Goldstein och Keohane. Med världsbild menas här inte synen på hur världssalltet är beskaffat. Istället avses synen på vad kampen mot terrorismen i grunden handlar om och hur aktörerna placerar sig själva i sammanhanget.

4.1.1 EU – Hotad frihet

I EU:s ”Strategi för kampen mot terrorism” (2005:8) menas att extremister sprider propaganda som ger en bild av konflikter runt om i världen som bevis för en sammandrabbning mellan väst och islam. Man talar om ”propaganda which distorts conflicts around the world as a supposed proof of a clash between the West and Islam”. Man menar här emellertid att detta är en felaktig uppfattning och att det alltså inte föreligger en ”clash of civilizations” så som Huntington menar. Europeiska unionens antiterror-koordinator Gijs de Vries har också tydliggjort att EU inte uppfattar terrorismen som ett uttryck för en sammandrabbning mellan väst och islam.

The core of the issue is propaganda which distorts conflicts around the world as a supposed proof of a clash between the West and Islam and which claims to give individuals both an explanation for grievances and an outlet for their anger. This diagnosis distorts perceptions of Western policies and increases suspicions of hidden agendas and double standards. (de Vries 1)

I stora drag beskriver Gijs de Vries kampen mot terrorismen som en konflikt där motstridiga värden står på spel. Det gäller att upprätthålla balansen mellan frihet och säkerhet.

The fight against terrorism is first and foremost a conflict about values. It is a struggle to preserve essential liberties, including the right to live in freedom from fear. Provided that as democracies we remain committed to our own principles I have no doubt that we can win this fight. Our values are our best defence. (de Vries 4)

EU:s världsbild går alltså ut på att det inte finns några allvarliga motsättningar mellan västvärlden och den muslimska världen. Däremot finns det en uppfattning om att det har uppstått parallella radikaliserade muslimska samhällen på flera håll

i Europa. Detta ses som ett hot mot den sociala sammanhållningen och demokratin (de Vries 5). Även om terrorismen utgör ett hot mot demokratin ses den inte som ett existentiellt hot mot den egna organisationen. Främst ses terrorismen som ett hot mot värden som frihet och demokrati. Vi ska nu se hur Rysslands övergripande syn på problemet ser ut.

4.1.2 Ryssland – Hotad suveränitet

I Rysslands dokument verkar det finnas en uppfattning om att det föreligger motsättningar mellan väst och islam. I ”Koncept för motverkande av terrorism i Ryska federationen” (artikel I, paragraf 2) står följande att läsa: ”Uppkomsten och utbredningen av terrorism i Ryska federationen har särskilda historiska förutsättningar såväl förbundna med inre ekonomiska, politiska, sociala, mellanetniska, konfessionella motsättningar, som med yttre[...]” Vidare står att ”mellanetniska, mellankonfessionella och andra sociala motsättningar” (artikel I, paragraf 2a) och ”teologiska utbildningsinrättningar som sprider en ideologi av religiös extremism” (artikel I, paragraf 4v) är några av de grundläggande orsakerna till förekomsten av terrorism i Ryssland.

Vladimir Putin har vid flera tillfällen uttryckt uppfattningen om att motsättningar mellan etnicitet och religion är en orsak till terrorism.

At the heart of any aggression, including terrorism, is the ideology of extremism and hatred for people who do not share one's ethnicity or religion.(Putin1)

Kanske är det så att diskursen i Ryssland gör det möjligt att göra mer kategoriska uttalanden än vad som tillåts i Europa.

As regards the fight against terror, I can say that today – and Europeans know it well too – it is deeply connected with narcotics, it is deeply connected with religious fanaticism, and very frequently with Muslim fundamentalism. These are some of the modern threats to which we must pay special attention.(Putin 2)

Här är det intressant att Putin hänvisar till att Européer väl känner till vad problemet består i. Putin går alltså emot EU-diskursen där det tonas ner att terrorismen ofta har kopplingar till islamism. Putin visar gärna att han och européerna egentligen har samma syn på terrorismen.

At the same time Spain, more than any other European country, understands what the problem of terrorism is all about. It makes it much easier for us to talk with the Spanish colleagues who, I repeat, know these problems. (Putin 3)

Här gör Putin en anknytning till vad han verkar se som problemets kärna. Både Spanien och Ryssland har haft problem med separatist rörelser som utmanat statens suveränitet. Rädslan för att terrorismen ska instabilisera staten verkar vara central i Putins resonemang. Han drar gärna paralleller till andra geografiska områden där han menar att problemet är det samma som i Ryssland.

Among the clear dangers the world faces is terrorism, above all when it is clothed in nationalism and religious extremism. Terrorism can undermine the stability of entire states, as we are seeing now in the Balkans. (Putin 1)

Tanken om statens suveränitet och kontroll över sitt territorium verkar vara viktig i sammanhanget.

Thus, in the conditions of a new type of external aggression – international terrorism and the direct attempt to bring this threat into the country – Russia has met with a systematic challenge to its state sovereignty and territorial integrity, and found itself face to face with forces that strive towards a geopolitical reorganization of the world. (Putin 5)

Det är alltså ingen obetydlig hotbild som målas upp. Putin menar att vi har att göra med krafter som vill omorganisera världen geopolitiskt. Ryssland står alltså inför ett existentiellt hot från yttre krafter som vill underminera statens suveränitet och därmed dess förutsättningar för överlevnad.

Det ser således inte ut som att Ryska federationen tonar ner motsättningarna mellan islam och väst lika mycket som EU gör. En viss tendens till nedtoning av konflikten med islam verkar dock ha tillkommit på senare tid. Dmitrij Medvedev framhöll på Nationella antiterrorkommitténs möte i Vladikavkaz den 22 februari 2011 att islam inte är ett problem i sig.

For centuries, Islam has developed in Russia as one of our traditional religions, but the injections of extremism and radical movements have appeared only recently and they are extremely dangerous. It is not for state officials to deal with this or, in any case, not only for state officials. This, above all, is a job for the clergy, because this problem exists throughout the Muslim world. (Medvedev 1)

På det hela taget är det dock rimligt att säga att Ryssland i större utsträckning än EU betonar konflikter i sin förståelse av terrorproblematiken. Terrorismen ses mer som ett hot mot statens existens än som ett hot mot grundläggande värden.

4.2 Principiella föreställningar

4.2.1 Yttrandefrihet i Ryssland innan terrorismen

När ryska federationen grundades genomfördes lagstiftning som skyddade yttrandefriheten. Ryska federationens konstitution ger ett starkt skydd för yttrandefrihet och informations spridning. I del 2 som behandlar mänskliga och medborgerliga rättigheter fastslås i artikel 29 att var och en har rätt till den fria tanken och ordet. Man har rätt till att sprida information så länge man inte agiterar för socialt, etniskt eller religiöst hat eller avslöjar statshemligheter. Det fastställs också att censur är förbjudet. Enligt artikel 44 skyddas rätten till litterärt, konstnärligt, vetenskapligt och annat skapande.

”Ryska federationens lag om massmedia” stiftades 1991. Här fastslås att massmedier inte ska utsättas för några restriktioner så länge de inte bryter mot landets lagar. Det som inte tilläts här var bland annat spridande av information som uppmanade till kriminalitet, avslöjande av statshemligheter, omkullkastande av styret i landet och social eller religiös intolerans. Rysslands tidiga lagstiftning kring informationsspridning är alltså ganska liberal. Den tillåter fri spridning av information så länge den inte direkt uppmanar till olagliga handlingar.

Rysslands tidiga lagstiftning kring informationsspridning är alltså ganska liberal. Den tillåter fri spridning av information så länge den inte direkt uppmanar till olagliga handlingar. Detta indikerar att Rysslands principiella föreställningar innan terrorhotet uppkom omfattande ett starkt stöd för vikten av yttrandefrihet.

4.2.2 Yttrandefrihet i EU innan terrorismen

European Convention on the Suppression of Terrorism från den 27 januari 1977 är ett avtal mellan de dåvarande medlemmarna i EG som reglerar möjligheterna att utlämna personer misstänkta för terrorbrott mellan medlemsländerna. Här ses flygplanskapningar, gisslantagande och bombningar inte som politiska brott. Enligt konventionen behöver medlemsländer inte utlämna eller ta emot en misstänkt brottsling om de misstänker att den misstänkte anklagats på grund av politiska åsikter. Anledningen till att terrorism här inte ses som ett politiskt brott kan tänkas vara att man ville skydda rätten till skilda politiska åsikter.

Artikel 11 i Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna från 2000 ger skydd för yttrandefriheten.

Yttrandefrihet och informationsfrihet

1. Var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser.
2. Mediernas frihet och mångfald skall respekteras.

Det verkar alltså som att EU innan 11 september 2001 inte hade infört några begränsningar för spridande av information med anknytning till terrorism så länge det inte handlade om förberedelser till terrordåd.

4.2.3 Ryska inskränkningar av yttrandefriheten

I Ryssland har det sedan slutet av 90-talet införts lagstiftning som begränsar yttrandefriheten i syfte att motverka terrorism. I lagen om motverkande av terrorism (artikel III paragraf 2e) definieras terrorverksamhet som ”verksamhet som innefattar [...] Propaganda för terrorismens idéer, spridande av material eller information som uppmanar till genomförande av terrorverksamhet eller som motiverar eller rättfärdigar nödvändigheten av genomförande av sådan verksamhet.”

I ”Koncept för motverkande av terrorism i Ryska federationen” dras riktlinjer upp för starkare kontroll över spridande av radikala idéer och propaganda för våld, såväl inom som utanför staten. (artikel I, paragraf 3g) Man betonar vikten av att förhindra att information som terrorism sprids via internet (artikel I:4e). Man vill förhindra att ”terrorismens ideologi” sprids (artikel II:11e) och upprätta ett system för motverkande av sådan ideologi (artikel II:13a, II:15b)

I Rysslands ”federal lag om motverkande av extremistiska handlingar” fastslås att extremistiskt material förbjuds. Till extremistiskt material räknas bland annat material som väcker nationell missämja och sänker den nationella värdigheten (artikel I:1). Det har upprättats en ”Federal lista över extremistiskt material” där 1145 titlar specificeras som förbjudna i Ryssland.

Det har från flera håll rests protester mot den här lagstiftningen då många anser att den kränker yttrande- och religionsfriheten. En av de som framfört kritik är den ryske liberale politikern Vladimir Lukin. Lukin menar att förbudandet av exempelvis den muslimske teologen Said Nursis verk kränker yttrandefriheten och för Ryssland i en odemokratisk riktning (Institute of religion and policy). President Dmitrij Medvedev har kommenterat problemet.

On the subject of extremism, its nature, and the legal side of the whole matter, there are also things to think about here, issues that you raised. Extremism, after all, is not about a way of thinking, but about action. If we broaden the concept beyond actual action, we would end up with serious consequences. But at the same time, we have laws in place now, and we are to respect them while they are in force. Nevertheless, if there are things that require changing, changes can be made. (Medvedev 2)

Det ser ut som att Medvedev erkänner att det är problematiskt att bredda terrorbegreppet till att också omfatta ideologi och tankar. Detta är något ironiskt då det är precis vad som har gjorts i Ryssland. Medvedev öppnar upp för en förändring av lagstiftningen men menar samtidigt att de lagar som finns måste respekteras. Problemet handlar om en avvägning mellan frihet och säkerhet. Staten måste bestämma hur pass kontroversiella uttalanden man kan tolerera och var gränsen går. Putin har såväl vid tal i Ryssland som vid intervjuer med utländsk media uttryckt sin syn på hur frihet och säkerhet generellt bör balanseras i Ryssland.

In a country as big as Russia there is always a need to find the golden mean between uniting the country and providing the autonomy and freedom necessary for all of its individual component parts and all its citizens to fully realise their inner potential. (Putin 10)

We have seen how the lofty slogans of freedom and an open society are sometimes used to destroy the sovereignty of a country or an entire region. (Putin 8)

Only a strong state can uphold the national interests and guarantee the rights and freedoms of every citizen, and if necessary, effectively protect their rights all over Russia, in whatever region they live. (Putin 9)

Putin framhåller således att allt för mycket frihet riskerar underminera statens ställning. Han verkar också ha en föreställning om att frihet endast kan existera under säkerhet. Rysslands gyllene medelväg uppnås därför genom att friheten hålls något begränsad. Sammanfattningsvis har Ryssland efter att terrorhotet

uppkom i mitten av 90-talet gjort betydande inskränkningar i yttrandefriheten. Det verkar ha skett en förändring i principiella föreställningar om vikten av yttrandefrihet. I det här fallet verkar säkerhet prioriteras före frihet.

4.2.4 EU slår vakt om medborgerliga rättigheter

I Europeiska unionens strategi för kampen mot terrorism (2005:8-9) uttrycks också idéer om att förebygga propagering för terrorism. Här ligger dock fokus mer på att motverka rekrytering till terrorism. Det står inget om att motverka ideologier och idéer. Rådets rambeslut 2008/919/RIF av den 28 november 2008 om ändring av rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism behandlar också problemet.

”Definitionen av terroristbrott, inklusive brott med anknytning till terroristverksamhet, bör bli föremål för ytterligare tillnärmning i alla medlemsstater, så att den täcker offentlig uppmaning till terroristbrott samt rekrytering och utbildning för terroristens syften, när sådana handlingar begås avsiktligt.” (EU:10)

Här uttrycks en intolerans för uppmanande till terrorhandlingar men i rambeslutet görs också klart att yttrandefrihet och andra grundläggande friheter inte får begränsas.

”Ingenting i detta rambeslut får tolkas som om avsikten är att inskränka eller begränsa grundläggande rättigheter eller friheter, till exempel yttrandefrihet, mötesfrihet eller föreningsfrihet, rätten till skydd för privat- och familjeliv, inklusive rätten till respekt för brevhemligheten” (EU:13)

Dessutom fastslås att ,

”Frågan om rätten att uttrycka radikala, polemiska eller kontroversiella ståndpunkter i den offentliga debatten om känsliga politiska frågor, inklusive terrorism, faller utanför tillämpningsområdet för detta rambeslut”(EU:14)

Som vi kan se är det i EU:s dokument tydligare betonat att yttrandefriheten inte får begränsas. EU säger sig inte heller vilja motverka en ideologi vilket det talas om på flera ställen i de ryska dokumenten. EU betonar också vikten av yttrandefrihet och att polemiska åsikter om känsliga ämnen tolereras. Även om direkt uppmaning till terrorbrott ses som en kriminell handling verkar inte de principiella föreställningarna om yttrandefrihet ha påverkats. Motiv till att inte införa starkare begränsningar av yttrandefriheten kan hittas i Gijs de Vries uttalanden.

“Because terrorism is an all-out attack on our system, there is a temptation to believe that just any measures can be used to fight this threat. I would caution against that. In our combating of terrorism we must be careful to preserve and protect the rights and liberties, the principles and values terrorists are seeking to destroy. Otherwise the terrorists would

have won. In the long term, victory in this battle will only be won if legitimacy remains firmly on our side.” (de Vries 2)

Vries uttalanden aktualiserar dilemmat kring säkerhet och frihet. Säkerhet ses som en förutsättning för frihet men för mycket säkerhet kan få kontraproduktiva effekter.

“The fight against terrorism is a fight to protect fundamental values. We cannot defend our values by sacrificing them. To defend our principles effectively against terrorism we must live by them. Some issues require careful balancing of liberty and security [...] Freedom of expression is one of the essential foundations of a democratic society, and it includes the freedom to impart ideas which "offend, shock or disturb the State or any sector of the population", as the European Court of Human Rights put it in [...] However, freedom of speech is not absolute. It must not be abused to undermine the very foundations of democracy, for example in a provocation to commit terrorist offences. The recent Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism protects freedom of expression, except where someone intends to incite the commission of a terrorist offence, "where such conduct, whether or not directly advocating terrorist offences, causes a danger that one or more of such offences may be committed". The essential limitation provided by the definition is that the message must create a danger of a terrorist offence. [...] this is an approach which gets the balance right.” (de Vries 1)

EU:s tolerans av kontroversiella åsikter om problem som rör terrorism är långtgående. Endast direkta uppmaningar till terroråd förbjuds. Motivet för detta verkar grunda sig i föreställningen att mänskliga och medborgerliga rättigheter som yttrandefrihet bör värnas så långt det är möjligt.

4.3 Kausala föreställningar

De kausala föreställningar som tas upp här kan delas in i två typer. Den första typen handlar om vad effekterna blir om terrorismen inte bemöts. Den andra typen handlar om hur det går att komma till rätta med roten av problemet.

4.3.1 Olika ”worst case scenario”

Det värsta tänkbara scenariot som Rysslands ledning ser är att staten förlorar suveräniteten och makten över sitt eget territorium. Detta verkar bero på att makthavarna ser starka kopplingar mellan terrorismen i Ryssland och separatismen i Kaukasus.

“[...] when the constitutions of republics and statutes of regions disagree with the Constitution of Russia, when Russian regions erect trade barriers or, worse still, border posts, which also happens. The effects of such violations are disastrous. These seemingly

small things gradually combine to give rise to separatism, which sometimes develops into a more dangerous evil – international terrorism.” (Putin 6)

Det ser ut att finnas en föreställning om att Rysslands delrepubliker inte får ges för stor frihet då detta riskerar att leda till separatism, terrorism och på längre sikt en upplösning mot staten. Föreställningar på samma tema uppvisade Putin under en intervju från tiden innan presidentvalet år 2000.

”[...] Tjetjenien [skulle inte] nöja sig med sin egen självständighet. Det skulle bli ett brohuvud för attacker mot Ryssland. Det var ju i alla fall där som aggressionerna började. Där samlade man kraft och började anfälla angränsande territorier. [...] Syftet var att tillskansa sig ytterligare territorium. Man skulle ha slukat Dagestan, vilket hade varit början till slutet. Sedan skulle hela Kaukasien ha följt efter – Dagestan, Ingusjien – och därefter skulle det ha fortsatt uppför Volga till Basjkortostan och Tatarstan som sträcker sig djupt in i landet.” (Gevorkjan - Timakova - Kolesnikov:129)

Putins kognitiva karta visar hans föreställningar om konsekvenserna av ett självständigt Tjetjenien. Tänkandet bygger på en form av dominoteori. Om en delrepublik ges självständighet kommer snart fler att falla vilket i förlängningen riskerar leda till en upplösning av hela landet. De skräckscenarion EU:s antiterror- talesman Gijs de Vries målar upp handlar inte om suveränitetsproblem eller om upplösning av stater eller av Europeiska unionen. Rädslan finns däremot för att terrorister genomför attacker med massförstörelsevapen.

“the most frightening scenario is one in which terrorist groups acquire weapons of mass destruction.” (De Vries 2)

Detta skulle självfallet vara ett nog så fruktansvärt scenario som skulle drabba många oskyldiga. Det verkar dock inte som att oron här handlar om att man upplever ett existentiellt hot mot den egna organisationen.

4.3.2 Interkulturell dialog och utbildning

Representanter för både EU och Ryssland verkar vara överens om att roten till terrorismen till stor del ligger i sociala problem och att terrorism därför kan förebyggas genom dialog och utbildning. Såväl i officiella policydokument som i offentliga uttalanden ser man uttryck för liknande föreställningar.

”There is a range of conditions in society which may create an environment in which individuals can become more easily radicalised. These conditions include poor autocratic governance; rapid but unmanaged modernization; lack of political or economic prospects and of educational opportunities. Within the union these factors are not generally present but in individual segments of the population they may be. To counter this, outside the Union we must promote even more vigorously good governance, human rights, democracy as well as education and economic prosperity, and engage in conflict resolution. We must also target inequalities and discrimination where they exist and promote inter-cultural dialogue and long-term integration where appropriate.” (The EU counter-terrorism strategy s.9)

EU har vidtagit omfattande åtgärder för att nå ut till ungdomar som riskerar att radikaliseras och hamna i terrorkretsar. Bland annat har man startat ett nätverk för medvetenhet om radikalisering. (European Commission) Gijs de Vries talar om att nå ut till ungdomar och upprätta en dialog med muslimer.

Of course we must stop today's terrorists. But we must also stop the next generation of terrorists from being recruited. This means we must win the hearts and minds of those Muslims in whose name the terrorists perversely claim to act. (de Vries 4)

So we must work together, not only by sharing intelligence and through law enforcement cooperation [...] but also by [...] investing in genuine dialogue - internationally, at national level, and locally, in cities and boroughs. Muslims and non-Muslims need to recognise each other's concerns. (de Vries 5)

Också i Ryssland verkar man vara av uppfattningen att utanförskap och segregation många gånger kan leda till terrorism. I Rysslands ”Koncept för motverkande av terrorism” uppmärksammas olika orsaker till uppkomsten av terrorism. Man vill reglera “[...]ekonomiska, politiska, sociala, nationella och konfessionella motsättningar som kan leda till uppkomsten av väpnade konflikter och som följd, främja terrorism [...]”(2:20). Bland de grundläggande förebyggande åtgärderna finns såväl sociala som ekonomiska åtgärder som ”normalisering av den samhällsliga och politiska situationen, lösande av sociala konflikter, sänkande av nivån av sociala och politiska spänningar”(ibid 2:21a) ”utjämnande av ekonomin i ryska federationens regioner och utjämnande av deras utvecklingsnivå, minskande av omfattningen av marginalisering i samhället, dess sociala och egendomsmässiga skiktning och differentiering, socialt skyddsnet för befolkningen”(ibid 2:21b) Man förespråkar också åtgärder inom informations- och utbildningsområdet. ”skapande av en fast icke-acceptans av våldsideologi, såväl som att medborgarna involveras i motverkandet av terrorism” ”propaganda av socialt betydelsefullt värde och skapande av villkor för en fredlig mellanetnisk och mellankonfessionell dialog”

Samma föreställningar har uttryckts i offentliga uttalanden, framförallt på senare tid. På ett möte i staden Naltjik i delrepubliken Kabardino-Balkarien i Kaukasus den 5 juli 2011 sammanfattade Dmitrij Medvedev tankegångarna om dialog och integration som ett medel mot terrorism.

”We cannot simply kill all those who spread the seeds of terror, but need to try to educate them and return them to our society.” (Medvedev 2)

Även Putin har uttalat sig på ett liknande sätt. Det verkar alltså som att Medvedev och Putin har samma syn på frågan.

[...] poorly educated people are easy prey for all manner of radical preachers and for missionaries from various extremist organisations. Poor education creates fertile soil for xenophobia and for stirring up interethnic and inter-religious hatred. Ultimately, poor education creates a breeding ground for terrorism. (Putin 7)

Vikten av interkulturell dialog och utbildning har lyfts fram av Medvedev vid ytterligare ett flertal tillfällen. (se Medvedev 3,4,5) Det verkar utifrån det här

urvalet av uttalanden som att Medvedev oftare talar i dessa termer och håller en mjukare linje i frågan. Det är dock möjligt att urvalet inte är representativt. Därför går det inte att säga om det finns någon skillnad mellan Medvedev och Putin på det här området.

Sammanfattningsvis verkar det som att både EU och Ryssland uppmärksammar sociala problem som orsaker till terrorism. Båda tror därmed också att terrorism kan förebyggas genom åtgärder som syftar till minskat utanförskap och ekonomisk utveckling. Interkulturell dialog och integration verkar vara något som både EU och Ryssland ser som viktigt.

4.4 Sammanfattning av idéanalysen

För att överblicka de idéer som presenterats ovan sätts de in följande tabell.

	Ryssland	EU
Världsbild	Terrorismen hotar statens existens Förnekar inte "Clash of civilizations" Terrorism är en ideologi	Terrorismen hotar frihet och demokrati "Clash of civilizations" existerar inte Terrorism är inte ideologi
Principiella föreställningar	Yttrandefrihet prioriteras ej	Yttrandefrihet prioriteras
Kausala föreställningar	Dominoteori Interkulturell dialog motverkar terrorism	Rädsla för massförstörelsevapen Interkulturell dialog motverkar terrorism

Sammanfattningsvis ser vi att Ryssland och EU har olika syn på vad terrorismen handlar om i grunden. Världsbilderna eller uppfattningarna om konflikten i stort skiljer sig åt. Ryssland lägger stor vikt vid att det är ett existentiellt hot mot staten medan EU framhåller att terrorismen hotar värden som frihet och demokrati. EU betonar starkt att "clash of civilizations" inte är verklighet. Ryssland förnekar inte detta lika starkt även om de anser att islam i sig inte är ett problem, bara de radikala delarna som dessvärre finns "throughout the muslim world". De principiella föreställningarna går isär i synen på yttrandefrihet. Ryssland verkar prioritera säkerhet före yttrandefrihet medan EU ser yttrandefriheten som okränkbar. I de kausala föreställningarna finns både likheter och skillnader. Ryssland ser en risk för att kompromisser med terrorister och de separatist rörelser de är förbundna med riskerar leda till en dominoeffekt där flera av Rysslands delrepubliker bryter sig loss. EU ser terroristernas användande av

massförstörelsevapen som den allvarligaste följden av att inte agera mot terrorismen. Båda tror att interkulturell dialog och utbildning är viktiga åtgärder för att motverka uppkomsten av terrorism.

5 Avslutande diskussion

Det ser ut som att idéanalysen tillsammans med den komparativa studien kan stärka hypotesen. Ryssland som har en betydande separatiströrelse på sitt territorium har infört inskränkningar av yttrandefriheten. EU som saknar större separatiströrelse har inte reglerat yttrandefriheten. Detta är dock inte tillräckligt för att säga om det är terrorismens koppling till separatismen som har lett till inskränkning av yttrandefriheten. Det skulle också kunna finnas andra bakomliggande faktorer som påverkar beslutet om inskränkande av yttrandefriheten. En av dessa faktorer är graden av institutionalisering av demokratiska idéer. Merparten av EU:s medlemsländer har haft mycket längre tid på sig att bygga starka demokratiska institutioner medan Ryssland officiellt blev demokratiskt i först början av 90-talet. Detta förklarar till viss del varför idéer om medborgerliga friheter som yttrandefrihet har fått starkare fäste inom EU än inom Ryssland. Detta är emellertid inte hela förklaringen, i den här uppsatsen lyfts en kompletterande förklaring fram, nämligen skillnader i typen av terrorism. En annan faktor är att Ryssland är en stat medan EU är en mellanstatlig organisation (IGO). Om man tänker sig att EU hade haft en betydande separatiströrelse på sitt territorium är det inte säkert att de skulle begränsa yttrandefriheten eftersom ansvaret för det egna territoriet fortfarande till största delen ligger på de enskilda medlemsländerna. Förmodligen är det också svårare att komma överens om radikala beslut i en IGO än vad det är i en enskild stat.

Detta leder fram till ett möjligt uppslag för kommande forskning. En komparativ studie mellan ett större antal länder där de olika variablerna varierar skulle kunna stärka eller förkasta hypotesen ytterligare. Ett exempel på ett relevant fall är Storbritanniens tidigare nämnda censur av Sinn Fein. Sverige som har ett starkt skydd för yttrandefrihet men inga problem med separatister är också intressant. De här mycket kort återgivna exemplen är inte tillräckligt för att belägga ett orsakssamband men visar på ett möjligt sätt att nå mer kunskap om problemet.

Ryssland	EU	Storbritannien	Sverige
Stat	IGO	Stat	Stat
Auktoritär	Liberal	Liberal	Liberal
X oberoende variabel (Separatiströrelse på eget territorium)	<i>Inte X</i>	X	<i>Inte X</i>
Y beroende variabel (Inskränkning av yttrandefrihet)	<i>Inte Y</i>	Y	<i>Inte Y</i>

Skillnader i aktörernas idéer kan visa hur terrorism knuten till separatiströrelser leder till begränsningar av yttrandefriheten. Idéerna kan sägas utgöra en kausal mekanism som visar på hur variablerna X och Y ovan hänger ihop. Utifrån Goldstein & Keohanes ramverk kan vi se det som att idéerna har väglett aktörerna då en ny problematisk situation har uppstått. Idéerna har alltså tjänat som vägkartor för hur terrorhotet ska bemötas. Utifrån de aktuella fallen går det emellertid inte att säga att idéerna i sig själva är det enda som har påverkat beslutet. Då det finns skillnader i terrorismen som aktörerna har utsatts för är det också rimligt att säga att idéerna i det här fallet har använts för att motivera intressestyrt beteende. Detta visar på att politiska aktörer ofta styrs både av idéer och rationella vägval.

Staten söker ständigt efter makt. Enligt Buzans teori karaktäriseras svaga stater bland annat av hög grad av inre politiskt våld, osammanhängande nationell identitet eller konflikt mellan nationella identiteter inom staten och hög statlig kontroll av media. Det beror på att stater som ser att deras inre kontroll hotas vidtar extrema åtgärder av ren självbevarelsedrift. Om statens säkerhet hotas tillräckligt allvarligt kommer skyddet av friheter att få lägre prioritet. Det verkar vara av dessa anledningar Ryssland har begränsat yttrandefriheten. Landets ledning uppfattar ett existentiellt hot, från terrorismen, nämligen att staten riskerar förlora kontrollen över sitt territorium. Vid ett så pass stort hot prioriteras säkerhet före frihet. Som nämndes i teoriavsnittet kan stater inte bara hotas av fysiskt våld, utan också av idéer. Detta kan vara anledningen till att Ryssland definierar terrorism brett, som både praktik och ideologi. EU å andra sidan verkar inte uppfatta terrorismen som ett existentiellt hot, därför kan man tillåta en annan balans mellan frihet och säkerhet. Att man inom EU främst ser att det är värden som frihet och demokrati som hotas gör också att man ser det som kontraproduktivt att begränsa yttrandefriheten.

Huruvida terrorismen är knuten till en separatiströrelse eller inte är inte den enda faktorn som påverkar beslut om inskränkning av yttrandefriheten. Men det ser ut som att den typen av terrorism avsevärt bidrar till att få stater att tippa sin värdemässiga vågskål åt säkerhetskållet. Terrorism med band till separatiströrelser verkar göra det mer sannolikt att staten drivs i en auktoritär riktning. För att göra

auktoritära stater mer demokratiska kan det alltså vara en god idé att inledningsvis söka lösa interna problem kopplade till separatism. Att det i ledningen för en auktoritär stat som Ryssland finns en tro på att interkulturell dialog motverkar terrorism tyder på att sådan konfliktlösning på sikt kan vara möjlig.

	Ryssland	EU
Världsbild	Terrorismen hotar statens existens Förnekar inte "Clash of civilizations"	Terrorismen hotar frihet och demokrati "Clash of civilizations" existerar inte
Principiella föreställningar	Yttrandefrihet prioriteras ej	Yttrandefrihet prioriteras
Kausala föreställningar	Dominoteori Interkulturell dialog motverkar terrorism	Rädsla för massförstörelsevapen Interkulturell dialog motverkar terrorism

6 Referenser

6.1 Böcker och artiklar

Buzan, Barry, 1991. *People, States and Fear*. New York: Harvester Wheatsheaf

Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus förlag

Cohen, Ariel, 2002. "Russia, Islam and the War on Terrorism: An Uneasy Future.", *Demokratizatsiya*, vol.10, nr 4, s.556-567

Dunne, Tim – Schmidt, Brian C., *Realism*, i Baylis, J. – Smith, S., et al., 2008. *The globalization of world politics : an introduction to international relations*. New York: N.Y., Oxford University Press.

Gevorkjan, Natalija – Timakova, Natalja – Kolesnikov, Andrej, 2000. *Putin Direkt –Samtal med Vladimir Putin*. Västerås: Bokförlaget Samtid.

Goldstein., Judith – Keohane, Robert O., 1993. *Ideas and Foreign Policy*. Ithaca: Cornell University Press.

Hobbes, Thomas, 2004. *Leviathan eller En kyrklig och civil stats innehåll, form och makt*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos

Hough, Peter, 2008. *Understanding Global Security*. London: Routledge.

Jiang, Li, 2011. "Terrorism mounts in Russia.", *Beijing Review*, vol. 54, nr 8, s.12-13

Morgenthau, Hans J., 1993. *The Struggle for Power and Peace – Brief Edition*. McGraw Hill

Neal, Andrew W., 2010. *Exceptionalism and the Politics of Counter-Terrorism*. London: Routledge

Peoples, Columba - Vaughan-Williams, Nick, 2010. *Critical security studies –An introduction*. London: Routledge

Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö:Liber

The International Institute for Strategic Studies, 2006. "Europe's Islamist terrorism problem.", Strategic Comments, vol. 12, nr 9,

6.2 Internet

de Vries 1 =

Address by Gijs de Vries, European Union Counter-Terrorism Coordinator on the occasion of receiving the Ramon Trias Fargas Memorial Barcelona, November 16, 2006

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/061116Barcelona.pdf>

tillgänglig 2012-05-18

de Vries 2 = Speech by Gijs De Vries on the 'European strategy in the fight against terrorism and the co-operation with the Unites States. May 13, 2004

http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_3510_en.htm tillgänglig 2012-05-

18

de Vries 5 = The Fight Against Terrorism - Five Years After 9/11 Presentation by Gijs de Vries, EU Counter-Terrorism Co-ordinator, Annual European Foreign Policy Conference London School of Economics & King's College London 30 June 2006

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/060630LondonSchoolEconomics.pdf> tillgänglig 2012-05-18

DN = Dagens nyheter –ETA lägger ned sina vapen för gott

<http://www.dn.se/nyheter/varlden/eta-lagger-ned-sina-vapen-for-gott> tillgänglig

2012-05-18

EU= Rådets rambeslut 2008/919/RIF av den 28 november 2008 om ändring av rambeslut 2002/475/RIF.

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:330:0021:0023:SV:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:330:0021:0023:SV:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:330:0021:0023:SV:PDF)

tillgänglig 2012-05-18

European Commission - Press release

European Commission boosts efforts to counter violent extremism

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1011&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> tillgänglig 2012-05-18

European Convention on the Suppression of Terrorism. January 27, 1977

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/090.htm> tillgänglig 2012-05-18

Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna från 2000
http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_sv.pdf tillgänglig 2012-05-18

Europeiska unionen - Strategi för kampen mot terrorism - The European Union Counter-terrorism Strategy <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf> tillgänglig 2012-05-18

Federal lag om motverkande av extremistiska handlingar. Федеральный закон "О противодействии экстремистской деятельности"
<http://www.scrf.gov.ru/documents/17/31.html> tillgänglig 2012-05-18

Federal lista över extremistiskt material. Федеральный список экстремистских материалов. – Ryska federationens justitieministerium
<http://www.minjust.ru/nko/fedspisok/> tillgänglig 2012-05-18

Institute of religion and policy –“Efter att ha läst Said Nursis böcker vände sig Vladimir Lukin till rätten.” ”Прочтя книги Саида Нурси, Владимир Лукин обратился в суд.”
<http://www.i-r-p.ru/page/stream-document/index-13204.html> tillgänglig 2012-05-18

Johnston, Wm. Robert =Terrorist attacks in Russia compiled by Wm. Robert Johnston. last updated 26 January 2011
<http://www.johnstonsarchive.net/terrorism/terr-russia.html/> tillgänglig 2012-05-18

Kavkazcenter.com - About Kavkaz Center
<http://www.kavkazcenter.com/eng/about/> tillgänglig 2012-05-21

Koncept för åtgärder mot terrorism i Ryska federationen. (Концепция противодействия терроризму в Российской Федерации)
<http://nak.fsb.ru/nac/documents/cjncept.htm/> tillgänglig 2012-05-18

Medvedev 1 = Dmitry Medvedev held a meeting of the National Anti-Terrorism Committee in Vladikavkaz
February 22, 2011 <http://eng.kremlin.ru/news/1804> tillgänglig 2012-05-18

Medvedev 2 = Meeting of the Council for Civil Society Institutions and Human Rights. July 5, 2011 <http://eng.kremlin.ru/news/2516> tillgänglig 2012-05-18

Medvedev 3 = Dmitry Medvedev met with muftis of Russia. July 5, 2011
<http://eng.kremlin.ru/news/2524#/> tillgänglig 2012-05-18

Medvedev 4 = Terrorism remains the main threat to Russia's security. 25 January, 2011
<http://eng.news.kremlin.ru/news/1675/print> tillgänglig 2012-05-18

Medvedev 5 = Dmitry Medvedev met with the Security Council members to discuss ways to fight terrorism more effectively. March 31 2010
<http://eng.kremlin.ru/news/131> tillgänglig 2012-05-18

Nationella antiterrorrkomittén -Federal lag om kampen mot terrorism (Федеральный закон "О борьбе с терроризмом")
<http://www.scrf.gov.ru/documents/17/30.html> tillgänglig 2012-05-18

Putin 1 = Vladimir Putin
Speech at Meeting with Veterans of the 1941-1945 Great Patriotic War and the Second World War May 8, 2002
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2002/05/08/1639_type82912_85164.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 2 = Interview with the Italian TV Channel RAI-1, July 16, 2001
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2001/07/16/0001_type82916_142688.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 3 = Statement for the Press and Answers to Questions at a Joint Press Conference with Spanish Prime Minister Jose Maria Aznar
May 22, 2001
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2001/05/22/0002_type82914type82915_141428.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 5 = Annual Address to the Federal Assembly of the Russian Federation
July 8, 2000
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/07/08/0000_type70029type82912_70658.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 6 = Televised Address to the People of Russia
May 17, 2000
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/05/17/0002_type82912_126600.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 7 = Interview for Russian and Foreign Channels on the Priorities for Russia's Presidency of the G8. March 1, 2006
http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2006/03/01/1645_type82916_102535.shtml/ tillgänglig 2012-05-18

Putin 8 = Speech at Expanded Meeting of the State Council on Russia's Development Strategy through to 2020. february 8, 2008
http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2008/02/08/1137_type82912type82913_159643.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 9 = Interview to the Japanese newspaper Yomiuri and the Japanese news agency Kyodo Tsushin. july 17, 2000

http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/07/17/0000_type82916_128853.shtml tillgänglig 2012-05-18

Putin 10 = Interview with Television Channel Nederland 1 and Newspaper NRC Handelsblad. October 31, 2005

http://archive.kremlin.ru/eng/text/speeches/2005/10/31/1955_type82916_96455.shtml tillgänglig 2012-05-18

RAF= Röda arméfraktionens webbsida <http://www.rafinfo.de/archiv/raf/raf-20-4-98.php> tillgänglig 2012-05-18

Ryssland = Ryska federationens konstitution

<http://www.gov.ru/main/konst/konst0.html> tillgänglig 2012-05-18

Ryska federationens lag om massmedia från den 27 december, 1991

http://www.democracy.ru/english/library/laws/eng_1991-1/page1.html tillgänglig 2012-05-18

Säkerhetspolitik.se –terrorism i Europa <http://www.sakerhetspolitik.se/Hot-och-risker/Terrorism/Terrorism-i-Europa/> tillgänglig 2012-05-18

Weber, Max - Politics as a vocation

http://www.ne.jp/asahi/moriyuki/abukuma/weber/lecture/politics_vocation.html tillgänglig 2012-05-18